

Stichting Noordster terug op Scheveningen

Dr. Lelykade 156
2583 CN Scheveningen
Email: info@sch236.nl
www.sch236.nl

SCH-236 Noordster

Praaibericht no. 46 September 2026

Ik begin dit keer met droeve mededelingen. De vlag tweemaal halfstok. Eerst ontvingen we het bericht dat Koos den Dulk, één van onze vrijwilligers uit de beginjaren, was overleden. Later die week ontvingen we het bericht, dat onze vrijwilliger/suppoost Arie Mos is overleden. Koos was er al enige tijd slecht aan toe en verbleef de laatste tijd in een hospice. Arie had ons pas een maand geleden zelf op de hoogte gebracht, dat bij hem een zeldzame soort longkanker was geconstateerd, en een behandelplan stond toen nog niet vast. Arie en z'n vrouw waren beiden nog mee met het dagje uit van club Behouden Teelt eind augustus. Als dan plots het bericht van overlijden binnenkomt is het wel schrikken. *"Waer de stien valt, blêft tie legge"*.

Terwijl ik aan dit bericht bezig was, kregen we voor het eerst sinds lange tijd weer regen. De zomer is nog niet voorbij, maar door de lange periode van mooi weer en al het nodige wat er sinds het laatste praaibericht heeft plaatsgevonden, lijkt het of de zomer nu achter ons ligt.

We hebben een mooi aantal boekingen van verschillende aard gehad. Ons motto is "Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg". Maar van de vele complimenten zou je zo wat naast je schoenen gaan lopen. Gaan we niet doen, maar om een beeld te schetsen van wat we vaak, na afloop ontvangen, een stukje over een paar van de bezoeken.

Laten we beginnen met dinsdag 16 Juni. Het **Nederland's Visbureau** hield dit jaar geen veiling van *het eerste vaatje haring* maar gooide het over een andere boeg. Het eerste vaatje nieuwe haring moest vanuit zee op Scheveningen worden aangevoerd door een authentieke haringlogger. De Noordster dus, met het eerste vaatje aan boord.

In de visafslag was de nodige pers verzameld en waren verschillende koks aanwezig, die aan de pers toonden wat er allemaal met haring gedaan kan worden.

Tussen half 7 en 7 uur verzamelden zich de nodige vrijwilligers op de Noordster. Het was nog even wachten op dat eerste vaatje haring. Na ontvangst konden we losgooien en naar buiten. Mooi weer en na een kort rondje buiten de koppes weer naar binnen, waar we klokslag half 9 aanmeerden bij de visafslag. Na alle eerste drukte wisten vele journalisten hun weg naar het dek van de Noordster te vinden. Samen met het Haagse icoon Sjaak Bral mochten we de eerste haring naar binnen laten glijden. De dagen erna verschenen de nodige artikelen, waarin vaak een van de vrijwilligers of de Noordster was terug te zien. Al met al een mooie happening en mooi stukje PR voor de Noordster.

In praaibericht 43 van November vorig jaar hebben we een mooi stukje van Bert van der Toorn over de Jagersvlag opgenomen. Na alle drukte met de pers vanwege het aanbrengen van de eerste nieuwe haring hebben we in klein verband, terwijl we nog bij de visafslag lagen afgemeerd, **de jagersvlag** in top gehesen. Een gloednieuwe vlag, gemaakt naar het origineel en in dezelfde kleuren als toen. Deze jagersvlag zullen we voortaan elk jaar bij vlaggetjesdag laten wapperen. In diezelfde week was er ook het traditionele **Oud Visser's Varen**. Op de dag voor Vlaggetjesdag wordt er al jaren met oud vissers gevaren. Dit jaar dan op vrijdag 19 Juni. Mooi weer en de Noordster was van de partij. Verder voeren de Trip Senior en de Albatros ook met oud vissers.

Op zee kwam de Kitty van de KNRM langs bij de schepen om een pakje haring in ontvangst te nemen. Altijd spectaculair als de reddingboot op volle kracht voorbij komt varen.

Vanwege het warme weer was er voor voldoende water gezorgd en als je geen pet mee had van huis dan was daar ook voor gezorgd. Daarnaast was er voldoende zonnebrand creme aanwezig om te smeren. Allemaal goed gegaan. Fantastisch om dit dankzij alle sponsors te kunnen doen. Hopen dat het nog heel wat jaren kan blijven doorgaan.

20 Juni Vlaggetjesdag. Geen NAVO top, dus er kon weer gewoon Vlaggetjesdag gehouden worden. Om half tien al de eerste bezoekers voor het schip. Er was weer veel belangstelling voor de Noordster en we hebben doorlopend bezoek gehad. Een kraampje voor het schip waar we onze "goodies" en boeken te koop aanbieden. De hele dag schitterend weer en ruim 1700 bezoekers.

Gelijk alweer een drukke week na vlaggetjesdag. De 23ste een bezoek van 45 man van de VSAG, voluit “**Vereniging van Senioren Ambtenaren van de gemeente 's-Gravenhage**”. Hieronder hun verslag van dit bezoek zoals afgedrukt in hun informatieblad.

Half maart was het schip naar Stellendam vertrokken voor de vijfjaarlijkse onderhoudsbeurt bij scheepswerf Damen Maaskant. Daar werd het schip grondig aangepakt en kwam het oorspronkelijke visserijnummer terug, zoals bij de tewaterlating in 1950.

Nadat de SCH236 terug in de haven was ging het museumschip weer open voor het publiek, zoals de leden van de VSAG. Daarnaast zijn er lezingen, rondvaarten en besloten bijeenkomsten. Van leerlingen van basisscholen tot internationale studenten en zelfs koks in opleiding.

Op de boot werden de deelnemers met koffie/thee ontvangen en was er een korte introductie van Nico Mos van de in 2016 opgerichte stichting 'Noordster Terug Op Scheveningen'.

De stichting wil de Noordster die onder de naam Aurora ook als offshore schip heeft gevaren, terugbrengen in de oorspronkelijke staat zoals de logger bij de Scheveningse sleepheiling is gebouwd. Door corona duurde de restauratie tot museumlogger geen drie

jaar maar zes jaar. De oplevering was eind 2024.

Trouwen

Achter de schermen draait de Noordster volledig op een hechte groep Scheveningers, die als vrijwilliger het schip onderhouden, bezoekers ontvangen en activiteiten organiseren. De gemeente Den Haag heeft het museumschip als trouwlocatie goedgekeurd. In april 2024 werd het eerste paar aan boord in de echt verbonden.

Alles over de haringvisserij op de SCH236 in de haven van Scheveningen

Drie dagen na vlaggetjesdag, op dinsdagmiddag 23 juni, bezochten 44 leden van de VSAG in de tweede haven van Scheveningen aan de Dr. Lelykade de historische SCH236 Noordster.

Ondanks het zeer warme weer en de soms wat krappe ruimte door het grote aantal deelnemers was het een alleszins geslaagde en leerzame middag.

Het museumschip waar alles over de haringvisserij is te zien, had een week eerder, op dinsdag 16 juni, het eerste vaatje Hollandse Nieuwe van 2026 aan wal gebracht.

Op twee korte filmpjes zagen de VSAG-ers hoe vroeger met de vleet werd gevestig.

Voor de vleetvisserij, ook wel haring-drijfnetvisserij genoemd, is de Noordster feitelijk

gebouwd. Als in december de periode van de vleetvisserij was beëindigd, werd de logger dikwijls voor de trawlvisserij klaargemaakt. Dit kon zijn voor de vangst van platvis zoals schol, wijting, schelvis, kabeljauw en koolvis.

Vervolgens werden de deelnemers in kleine groepjes verdeeld en kregen ze een rondleiding met mooie verhalen door de vrijwilligers. Zo zagen ze hoe de vissers op de boot werkten, kookten en sliepen.

Na de films en de rondleiding genoten ze van een koud drankje en heerlijke kibbeling. De dank ging uit naar Nico Mos, Henk Ammeraal, Ben Spaans en Gerrit Rog (88 jaar, oud visser, oud-ambtenaar en lid van de VSAG) voor de zeer geslaagde middag. Helaas kon Ton Rijkse die het bezoek had georganiseerd, er niet bij zijn, maar hij had vanuit bed alles overgedragen om het bezoek van de VSAG goed te laten verlopen.

De dag erna een ploeg van de vereniging IOOF (Independent Order of Odd Fellows). We mochten van hun een extra gift ontvangen waarbij ze graag zouden zien dat die gift aan iets tastbaars zou worden besteed. Dat was gauw geregeld. Een plotter voor op de brug stond nog op ons verlanglijstje en deze is ondertussen al geïnstalleerd en in gebruik genomen.

Dan nog op 30 Juni weer een leuk bezoek van groep 8 van de **Oranjeschool**. Ook die bezoeken beginnen vaste prik te worden en daar zijn we blij mee. Kom maar op. Ook aan de jeugd hebben we genoeg te vertellen. En de kids zijn er enthousiast onder, kijk maar naar de foto.

Op woensdag 1 Juli hield het leesgezelschap “**Vriendschap en Oefening**” hun maandelijkse bijeenkomst aan boord van de Noordster.

Zij zijn niet elke maand aan boord maar eens per jaar houden ze een bijeenkomst op de Noordster. Dit keer voor het tweede jaar en hun bezoek voor 2027 staat al in de agenda. Of ze elke maand haring en korenwijn nuttigen is ons niet bekend maar als ze op de Noordster zijn moet dat aanwezig zijn.

En zo kunnen we doorgaan. Op zaterdag 4 Juli ging de Noordster naar buiten voor de **asverstrooiing** van Gerrit de Graaf. Gerrit was één van de vrijwilligers van het eerste uur en heeft met name voor de machinekamer een aantal zaken op de rit gezet. Op woensdag 8 Juli hadden we een groep leerlingen van **ROC Mondriaan**. Aankomende koks.

Op donderdag 9 Juli vertrok de Noordster richting Vlaardingen om deel te nemen aan "sHaring the City". Een evenement dat voor de tweede keer gehouden werd. In de buitenhaven van Vlaardingen verzamelde die donderdag en vrijdag nog meer schepen. Op de kade was een waar festival terrein geschapen. Vrijdagavond een vlootschouw op de nieuwe Waterweg en zaterdag een hoop drukte dat s'avonds werd afgesloten met veel live muziek. Veel bezoek aan boord, waaronder de burgemeester van Vlaardingen.

Een paar van onze vrijwilligers hebben 3 nachten aan boord geslapen (Ben, Mink, Frits, Rinus en Leo) en overdag zijn verschillende vrijwilligers bijgesprongen.

Zondag ochtend 12 Juli met mooi weer in 3 uur weer terug gestoomd naar Scheveningen. Een leuk evenement, veel drukte, mooie tocht heen en weer. Opnieuw een goede promotie voor de Noordster.

Op vrijdag 24 Juli hebben we aan boord afscheid genomen van **havenmeester** Cees Duvekot. Terwijl we op zaterdag 8 Augustus een groep van maar liefst 40 "Vrienden van BSC68" mochten ontvangen. BSC staat voor **Benthuizer Sport Club**. Deze groep mensen zal ongetwijfeld hun voetbalclub een warm hart toe dragen maar hebben het onderling ook goed en gaan jaarlijks een keertje samen op pad.

Dit keer dus een bezoek aan de Noordster. Hun ere voorzitter is Aad Taal en zo is de link met de Noordster weer gauw gelegd. Op de website van BSC68 staat een mooi verslag over hun bezoek. Een en al lof.

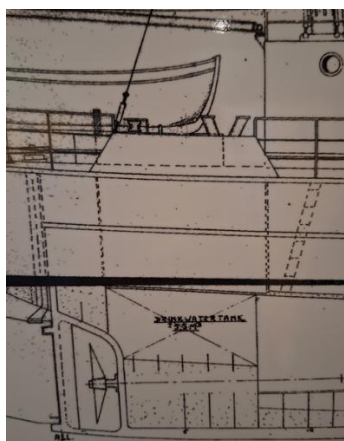
Op vrijdag 21 Augustus was het **Vrouwen Varen** gepland. De weerberichten gaven de hele week al aan dat het die donderdag lelijk weer zou worden en de vrijdag zou het wel opknappen maar de verwachte golfhoogte zat voortdurend op het randje van wat we nog leuk vinden.

Het varen zelf is niet doorgegaan maar de middag was reuze gezellig mede ook door het visje dat werd gebakken. Ik kon nog net een foto van het laatste bakje maken. Der was niks over.

Over het jaar genomen komen we naast onze eigen bestuurs- en werkbijeenkomsten op zo'n 52 verhuurbijeenkomsten, d.w.z. gemiddeld eentje per week.

Naast alle bezoeken gaan de onderhoudswerkzaamheden aan boord gewoon door. Zo zijn er brandmelders geïnstalleerd en zijn er niveaumeters op onze drinkwater en vuilwatertanks geplaatst die we in de kombuis kunnen aflezen.

Een lekkage aan onze drinkwatertank wordt aangepakt. De drinkwatertank is trouwens een van de originele stukken van het schip. Op de bouwtekeningen is deze te zien en die is in 75 jaar nooit veranderd. De lekkage zit aan de bovenkant. Die bovenkant is tevens de vloer van het achterin. Er zal een nieuw stuk staalplaat in moeten. Daar zijn we nog even zoet mee. Als die reparatie klaar is zal de tank gereinigd moeten worden en van een nieuwe coating worden voorzien.

In dit praaibericht opnieuw een mooie **bijdrage van Bert van der Toorn**. Ditmaal over het voedingsonderzoek uit 1953. We spreken over ruim 70 jaar geleden en het is interessant om door de ogen van 'nu' naar 'toen' te kijken. Hoe goed was die "Goeie ouwe tijd" ?

Oproer om "opsnit"

Hoewel de datum van Vlaggetjesdag 1953 en het vertrek van de haringvloot al vaststonden, was er nog geen arbeidsovereenkomst met de vissers. Want er was weer eens ophef! Ditmaal ging het over het broodbeleg, onder de vissers beter bekend als 'opsnit.' In mei 1953 maakte de Centrale Bond op Scheveningen bezwaren tegen de voedingslijst op de haringvloot. Vooral de koks van de loggers vonden het niet langer voldoende. De Centrale Bond stelde daarop voor het rantsoen van vlees en kaas flink te verhogen. Daarnaast werd overeengekomen dat op termijn door het Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek een onderzoek op de schepen zou moeten plaatsvinden. De aankomend Soesterberger huisarts J.C. Lucas kreeg hierop de opdracht een uitgebreide vaststelling op de vissersvloot te doen. Hij maakte daartoe vleet- en trawlreizen mee op 13 loggers van 11 verschillende reders uit Vlaardingen, Katwijk, IJmuiden en Scheveningen. Voor Scheveningen deed hij reizen op de SCH 412, 341, 160, 61, 104, 6 en... de SCH-236 *Noordster*.

Het voedingsonderzoek

Dokter J. C. Lucas

Tussen juni en december van 1955 was er dan eindelijk het aangekondigde voedingsonderzoek aan boord van de vissersschepen.¹ Niet alle reizen werden afgemaakt zodat er af- en toe werd overgestapt op een logger die aan de thuisreis begon.

Op alle schepen werd met weging genoteerd hoeveel voedsel dagelijks door de bemanning werd geconsumeerd, terwijl de arts ter plekke -of later aan wal- de voedingswaarde daarvan berekende. Er werd niet alleen naar de voedingshoeveelheid en voedingswaarde gekeken, maar ook naar de wijze van bereiding, de bergplaatsen van de voeding en uiteraard de samenstelling van het menu. Daarnaast werd er aandacht besteed aan de accommodatie op de schepen zoals de kombuis, het logies en ook naar de hygiëne. En niet te vergeten de werkzaamheden van de kok. Het rapport zelf is nogal omvangrijk door zijn voedingstabellen en calorieëncijfers en strekt voor dit verhaal te ver.

Als een soort kennismaking werd door de arts de bemanning om een mening over het menu gevraagd. Zo was men bijvoorbeeld niet te spreken over het vetgehalte van de maaltijd. En men wou meer vlees in plaats van spek! De corpulente schipper Toet -van de SCH-104 *Adriana*- beweerde zelfs wel een 'allef varreke' aan te kunnen. Daarnaast werd er tijdens trawlvisserij vanzelfsprekend nogal wat aan diverse soorten vis gegeten. Maar van de dagelijkse gebakken haring tijdens de vleetvisserij - omdat het niet anders kon- was men minder te spreken.

Op de SCH-61 *Janny* werd een onderzoek gedaan tijdens de haringtrawlvisserij. Dag na dag en uur voor uur werden door de arts-onderzoeker de bezigheden en ook de rusttijden op een lijst bijgehouden. Bovendien werd de kok aan een nauwgezet onderzoek onderworpen:

"Deze matroos heeft door zijn onverzorgde en zwijgend uiterlijk en het voortdurende pruimen eerder het voorkomen van een zwerver dan dat men in deze persoon een kok zou vermoeden." "Hij deed eens een lepel af met een doek, waarmee hij ook de neus snoot en zich het gezicht afveegde ". Hij geeft het idee van een vermoeide, moegestreden mens." Aldus de arts-onderzoeker.

Toen kwamen de pannen en ander etensgerei -ofwel het kommaliewant- aan de beurt. Meer dan een derde daarvan was ingedeukt en beroet tot smerig aan toe. Al was het de arts zijn taak om een voedingsonderzoek aan boord te doen, hij rapporteerde meer dan waarvoor hij was aangesteld:

"In het achteronder is tijdens de maaltijd en gedurende het koffiedrinken de schipper bijna de gehele tijd aan het woord. Hij sproeit daarbij wat vochtig over de tafel heen. De tafel is gedekt met tijdschriftenbladen, die naderhand bezaaid ligt met proppen papier, broodkorsten, visgraten en andere afval."

De fijnste vis!

De dokter gaat verder: "In het vooronder hangen de vochtige oliejasen en er wordt hier door drie matrozen gepruimd en gespuugd, desnoods over de tafel heen. Eenmaal zag ik, dat er sputumdruppeltjes in een mok terecht kwamen. Verder heeft men de gewoonte dat het afval ook naast en onder de tafel wordt gesmeten. Het resultaat is, dat na de maaltijd de ruimte er uit ziet als een zwijnestel". Daarna was er iets anders wat zijn aandacht trok:

Een 'zwijnestel' volgens dokter Lucas

¹ Centraal Instituut voor Voedingsonderzoek T.N. O. Rapport Nr. 699 juli 1956. Samengesteld door: J. C. Lucas, M. C. van Gemenen, H. Kosten-Zoethout.

In de messroom van de Noordster in 1954: v.l.n.r. Willem Guijt, Jan Bal, Piet Hofland, Maarten Pronk, Jochem Hofland.

“Tijdens de reis wordt uitsluitend aan dek geürineerd, ook aan de voorkant van het schip. In dat geval kan het menselijk water vrij naar de krebben lopen en zich met de vis vermengen.” “Daar krijg je de fijnste vis van” merkte een bemanningslid op!

De Noordster

Op 17 oktober 1955 was de SCH-236 *Noordster* aan de beurt. De reis begon al bijzonder want de oorspronkelijke bemanning was niet meer aan boord.

Schipper C. de Graaf en zijn mannen waren juist die week overgegaan op de fonkelnieuwe SCH-55 *Noorderkroon*. Maar reder J. J. van der Toorn was niet voor één gat te vangen. Immers de SCH-189 *Jacob*, van reder en broer A. C. van der Toorn, had juist met flinke motorschade de teelt moeten beëindigen. En zo ging het grootste gedeelte van de *Jacob*-bemanning met schipper Piet de Jong over op de *Noordster* en vertrok naar zee. Er werd niet lang uitgestoomd want al na 7 uur stomen ging de vleet in zee.

Het fraaie is dat de arts ook hier een uitgebreide weergave van alle accommodaties deed. We houden het hier bij enkele fragmenten over het kombuis en de werkzaamheden van de kok: “Het met olie te stoken fornuis is weliswaar goed bruikbaar maar het geheel ziet er verroest, fettig en smerig uit.”

Onbekende kok in zijn kombuis

Op de betegelde vloer is latwerk gelegd, dat glibberig zwart is. Af- en toe wordt tegen uitglijden de vloer met zout bestrooid. Het is er dan ook beslist niet helder en overal tegen de wand vindt men fettige zwarte vinger- en handafdrukken.

De kok pruimt en spuugt af- en toe tijdens het koken. Het brood werd na het bakken met de handen of met een vieze doek uit de oven gehaald en op een stuk zeil gelegd voor de oven. Daarbij rollen de broden wel eens over de

glibberig vette kombuisvloer aldus de arts.

Daarnaast deed hij een beschrijving van de dagelijkse werkzaamheden en deed daarbij een volledige opsomming van de bemanning. En ook hier ontkwam de al 67-jarige matroos-kok van de *Noordster* niet aan een nauwgezet onderzoek: “de wat knorrige man met een gezet postuur was al in 1899 op 11-jarige leeftijd gaan varen en was zo een meester geworden in het balanceren met zware pannen op de schommelende logger”.

“Kokskleding is een onbekendheid en voor het werk worden de handen nauwelijks gewassen”. “Zijn functie werd ook wel kok-in-’t ruim genoemd omdat hij tijdens de vleet halen in het nettenruim stond. Wat sarcastisch noemde de kok zelf het ruim een ‘zeemansrusthuis’ aldus de arts.

Ook op de *Noordster* kwam het kommaliewant aan de beurt. Van de vijf in grootte variërende pannen bleek er slechts één in goede staat. De rest werd als zwart beroet, fettig en gedeukt gekwalificeerd, en van enkelen ontbrak het deksel-oor. De elf broodbakblikken waren zwart fettig en met verkoold gruis. De zestien etensschaaltjes van 22 cm. Ø waren in goede staat maar ook fettig. Het bestek werd geheel niet afgewassen. Na goed afgelikt te zijn en eventueel bijgewerkt met afvegen aan de kleding of aan een dotje, opgeborgen in de kastjes van de messroom.

In tegenstelling tot de andere schepen, waarop de dokter onderzoek had gedaan, ondervond hij op de *Noordster* ernstige tegenslag. Het was namelijk bar weer. Het was zo immers niet mogelijk om “met de duinhoge golven het werk te doen”. “Zelfs met ware acrobatiek was het niet mogelijk om wegingen van de voeding te doen en de voedingswaarden daarvan te berekenen. “Gewichten van b.v. acht ons schommelden tijdens het wegen tussen de drie en elf ons in” zo slingerde de *Noordster*.

woensdag 19 oktober	donderdag 20 oktober
0.00- 1.40 rust	0.00- 3.15 rust
1.40- 2.00 koffie	3.15- 3.30 koffie
2.00- 5.45 1/2 vleet halen	3.30- 6.05 restant vleet inhale-)20 k.
5.45- 6.05 tonnen halen	6.05- 6.20 koffie
6.05- 6.35 brood, koffie	6.20- 8.00 haring in ijs pakken
6.35- 8.30 steuren (90 k.)	8.00- 8.30 brood, thee
8.30- 8.50 koffie	8.30-10.25 netboeten
8.50-10.50 restant vleet halen, maar groot gedeelte moet in zee blijven wegens het weer.	10.25-10.40 koffie
10.50-11.20 netboeten	10.40-11.15 netboeten
11.20-11.30 koffie	11.15-12.05 rust
11.30-13.10 kuipen	12.05-12.25 warme maaltijd
13.10-14.25 haring in ijs pakken	12.25-12.55 rust
14.25-14.35 rust	12.55-14.00 schieten
14.35-15.00 warme maaltijd	14.00-14.45 dek opruimen, krebbes in orde maken, kuipen.
15.00-19.30 rust	14.45-15.05 koffie
19.30-20.00 koffie	15.05-17.25 rust
20.00-20.10 reep geven	17.25-17.45 rijst, haring, brood
20.10-21.00 rust	17.45-24.00 rust.
21.00-21.25 vis, brood, thee	Het is vandaag vrij kalm weer.
21.25-24.00 rust.	

Het was vandaag zwaar weer en er stond een hoge zee.

Zoals gezegd, de arts sloeg werkelijk niks over aan verslaglegging. Want hoe slecht het weer wel was laat zijn verslag van werkzaamheden zien van uur- tot uur. Zo lag de *Noordster* na zijn tweede schot 36 uur lang aan de vleet. (zie afbeelding). De eerste halve vleet was gehaald met ‘zwaar weer en met een hoge zee.’ Zo moest het restant van vleet in zee blijven en moest de bemanning ‘reep geven’, aldus de arts. Er werd hier dus reep ‘toegepaaid’ zoals men dat destijds noemde en

misschien werd zelfs de ‘rijer’ op de reep gestoken². Maar dit is alleen voor de kenners!

GerblijnenFout! Bladwijzer niet gedefinieerd. of Gerblène?

SCH 236 Noordster	
VERSTREKTE VOEDING	
artikelen	Gewicht
aardappelen	28900
andijvie	3600
bloemkool	4300
witte kool	7700
bruine bonen	1600
uien	800
spek	2170
vlees	4000
vet (rundvet)	3000
slaolie	375
rijst	2000
brood:waterbrood	18400
eigenbak	2760
margarine	10250
kaas	3000
melk 42 bus à 14.5 ozs =	17207
suiker	8000
haring	16800
makreel	6020

Deze notities gelden voor 16 man en voor 5 dagen.

In zijn samenvatting vond de arts-onderzoeker dat de voeding vooral op lange reizen tekortkomingen ging vertonen. Er was weliswaar genoeg te eten maar men moest al snel overgaan op erwten, bonen en kapucijners en gebakken spek. En als er nog vlees was dan bestonden de runderlappen op de SCH-236 voor meer dan de helft uit vet.

Ook vond de arts het opvallend, dat er onder de vissers personen waren die een ernstige aanleg hadden voor furunculose.³ Dit werd veroorzaakt door het doorweken van de huid tijdens de werkzaamheden en het schuren van de oliejas waarna bacteriën vrij spel hadden. Het leek de arts niet uitgesloten dat een vitaminegebrek mede een oorzaak kon zijn. Hoe dan ook, de nare aandoening werd onder de vissers aangeduid als het hebben van

‘gerblijnen’. Daarnaast was er volgens de arts het steeds terugkerende ergerlijk refrein: er werd aan dek geürineerd! Maar op de SCH-236 leek hij zich erbij te hebben neergelegd. “*Het was tijdens deze reis niet zo erg, omdat de zee toch voortdurend over het dek spoelde*” aldus de arts.

Erg lang kon deze reis niet duren want van de vier schoten die de *Noordster* deed, werd een deel van de haring geijdsd om deze vers aan te voeren. Aanvoer van verse haring was erg gewild

² Stormrijer: dikke Hercules kabel die bij slecht weer op de reep werd gestoken zodat er minder kans was op breken waarbij men van de vleet werd ‘afgegooid’.

³ In het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, april 1956 blijkt dit een huidaandoening met steenpuisten aan bv. de onderarmen.

in die tijd en bracht goed geld op. In de nacht van zaterdag 22 oktober lag de *Noordster* weer binnen.

De 'koks in 't ruim' in opleiding tijdens bouwe teelt.

Erg veel veranderde er nadien nog niet. Enkele winters in de jaren-50 konden vissers zich bekwamen in het koken. In de huishoudschool aan de Laan van Meerdervoort bereidden zij menu's zoals het eigenlijk hoorde en bij 'moeders thuis' gebeurde. Er kwam pas echt verbetering toen er nieuwe trawlers in de vaart kwamen. Zij monsterden dikwijls een 'vaste kok' aan zodat deze alle tijd aan het bereiden van het eten kon besteden.

Een koelkast en zelfs een vriezer aan boord, zodat vlees en zuivel goed bewaard kon blijven, gaven nog meer verbetering.

Op de oude vleetloggers - waarop het onderzoek gebeurde- kwam wel wat verbetering in het broodbeleg ofwel de 'opsnit.' Maar wat de warme maaltijd betreft: een varkenshaasje met champignonsaus is het nooit geworden !

Al met al weer een aardig gevuld praaibericht. Ondertussen hebben we in de eerste week van September onder andere onze burgervader Jan van Zanen aan boord gehad maar daar vertellen we in ons volgende praaibericht over.

Met vriendelijke groeten

Arie Taal

Voorzitter Stichting Noordster